

این گزارش صرفاً برای آرشیو شدن است...

۱۷ مهر ۱۳۹۵ ساعت ۱۰:۴۱

هارت کمی پس از ورودش به ایران گزارش می‌دهد که روند تجارت در کشور به دلیل اجرای کنترل‌های ارزی مختل شده است، و سپس مشکلاتی را که یکی از متمول‌ترین تجار مملکت به نام حاج معین‌التجار بوشهری با اعلیحضرت پیدا کرده بود، شرح می‌دهد: جدای از داستان اختلالاتی که کنترل ارز در تجارت به وجود آورده، ماجرای دیگری را در تهران شنیده‌ام که کفیل وابسته بازرگانی بریتانیا هم آن را تأیید می‌کند. این ماجرا به مشکلاتی مربوط می‌شود که حاجی معین‌التجار بوشهری، از متمول‌ترین بازرگانان ایران، پیدا کرده است.

جوان و تاریخ- کشکول

هارت کمی پس از ورودش به ایران گزارش می‌دهد که روند تجارت در کشور به دلیل اجرای کنترل‌های ارزی مختل شده است، و سپس مشکلاتی را که یکی از متمول‌ترین تجار مملکت به نام حاج معین‌التجار بوشهری با اعلیحضرت پیدا کرده بود، شرح می‌دهد: جدای از داستان اختلالاتی که کنترل ارز در تجارت به وجود آورده، ماجرای دیگری را در تهران شنیده‌ام که کفیل وابسته بازرگانی بریتانیا هم آن را تأیید می‌کند. این ماجرا به مشکلاتی مربوط می‌شود که حاجی معین‌التجار بوشهری، از متمول‌ترین بازرگانان ایران، پیدا کرده است. بوشهری که می‌گویند ثروتش به ۳ تا ۴ میلیون تومان می‌رسد چند کشتی بخار در رود کارون و املاک در اندر دشتی در خوزستان دارد. علاوه بر این، امتیاز استخراج اکسید آهن جزیره هرمز در خلیج فارس نیز برای اوست و تا همین اواخر هم امتیاز بزرگی برای درخت‌بری در استان مازندران داشت. طبق اخباری که شنیده‌ام، همین دارایی اخیر بلای جانش شده است. بوشهری هم مثل شاه از درختانی که در جنگل‌های مازندران می‌برید، تراورس درست می‌کرد و به سندیکا می‌فروخت، و می‌گویند از همین محل سود هنگفتی به یک اندازه نصیب بوشهری و سندیکا می‌شد؛ ولی شاه فکر می‌کرد که فقط بوشهری سود می‌برد و به همین دلیل کارخانه‌های چوب‌بری و سایر مال و اموال او را در مازندران مصادره کرد. طبق اخبار واصله، از بوشهری خواسته‌اند که ۶۰۰ هزار تومان به اعلیحضرت بپردازد و یا اینکه خیابانی را درست از وسط ملک زیبایش در تهران رد می‌کنند، تا خانه‌هایش خراب شود. در گزارش‌های بعدی هارت به مشکلات دیگر بوشهری نیز اشاره شده است. او در گزارش مربوط به افشاگری‌های آقابکف جزئیات یک مورد «خرید» ملک از سوی رضاشاه را نیز شرح می‌دهد: [شاه] آدم پول دوستی است ولی گویا فقط عشق شمردن آن را دارد، چون از وافورش که بگذریم، اهل ریخت و پاش و خوشگذرانی نیست. به جرئت می‌توانم بگویم که در سال ۱۹۳۰ نزدیک به ۲ میلیون دلار به املاکش اضافه کرد. بزرگترین‌شان یک قطعه زمین بسیار قیمتی در شمال ایران بود که از حاجی معین‌التجار بوشهری خرید. البته بوشهری هیچوقت دستش به ۳۵۰ هزار تومانی که بابت

ثمن معامله تعیین شده بود نرسید. هرچند وزیر دربار ۵۰ هزار تومان حق کمیسیونش را از حلقوم بوشهری بیرون کشید. قضیه خیلی پنهان نماند، زیرا وقتی وزیر دربار حق کمیسیونش را از حاجی مطالبه و دریافت کرد و چک را برای وصول به بانک شاهنشاهی ایران فرستاد، مقامات به محض رویت چک ۵۰ هزار تومانی شصت‌شان از ماجرا خبردار شد. هر چند این حاجی که زمینش را فروخت و چیزی عایدش نشد آدم بسیار متمولی است، ضرر و زیان‌های زیاد دیگری هم به همین ترتیب دید. بوشهری که پیرمردی ۹۰ ساله با ظاهری پدرانه است، دقیقاً از همان اشخاصی است که شاه باید برای مدرن‌سازی و صنعتی کردن کشور به خدمت می‌گرفته که البته اینطور نکرد. بوشهری، به رغم کهولت سنش، حمل و نقل دریایی را در رود کارون و خلیج [فارس] به راه انداخت که کمک بزرگی به شرکت اولن و شرکا برای حمل مصالح جهت کشیدن خط آهن بود. علاوه بر این، چند کارخانه چوب‌بری در شمال احداث کرد که برای خط آهن در آن منطقه تراورس می‌ساخت. به شاه خبر دادند که بوشهری با فروش غیر مستقیم تراورس‌ها به دولت سود زیادی به جیب می‌زند، و شاه هم امتیاز کشتیرانی در رود [کارون] و خلیج [فارس] را از او گرفت و زمین و کارخانه‌های چوب‌بری‌اش را در مازندران مصادره کرد. اینجا همه چیز به نام شاه مصادره، و جزو دارایی‌های او می‌شود و نه دولت. با وجود این، کلاً می‌توانم بگویم آنطور که می‌دانم شاه فعلی ایران تقریباً از همه جهت بهترین آدمی است که طی چند قرن اخیر بر ایران حکومت کرده است. او اهل آبادانی است. اگر به خاطر حرص و ولع کاملاً مشهود و معروفش نبود، می‌شد او را همپای پادشاهان کوچک‌تر اروپا دانست. و اگر قرار باشد مقایسه‌ای بکنم، مسلماً او را بالاتر از کارول، پادشاه رومانی، می‌دانم. اگرچه از پول‌پرستی و مال‌پرستی این آدم خبر داشتم، نمی‌توانستم باور کنم که همه این فسادهای کوچک و بزرگ زیر سر شاه باشد. ولی حالا دیگر شکی برایم نمانده، و این گزارش را جهت حفظ در آرشیو برایتان می‌فرستم.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۱۹۹۳۶/شدن-آرشیو-صرفا-گزارش-این/>